



PROTOKOLL

8. mai 2018 nr 1.11-1/10

**Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu**

Algus kell 13.00, lõpp kell 16.50

Juhatas: maaeluminister Tarmo Tamm

Võtsid osa: Tarmo Tamm, Illar Lemetti, Toomas Kevvai, Marko Gorban, Margus Muld, Merit Mikk, Jaak Läänemets, Roomet Sõrmus, Kerli Ats, Kristjan Piirimäe, Sirje Potisepp, Einar Pärnpuu, Raul Rosenberg, Veiko Pak, Martin Repinski, Kalmer Visnapuu, Urmas Aava, Britt-Marena Tiikmaa.

Puudusid: Signe Sarah Arro, Jaan Kallas, Mait Klaassen, Kaie Koskaru-Nelk, Indrek Laas, Liia Lust, Tiit Niilo, Vahur Vingisaar.

Kutsutud: Olavi Petron, Arno Sild, Urmas Kruuse, Marko Udras, Nele Peil, Siim Krusell, Karin Jõers-Türnl, Kristel Maidre, Liina Jürgenson, Maarja Uibokand, Külli Kaare, Piret Priisalu, Meeli Lindsaar, Kaie Laaneväli, Merle Saaliste, Martin Kukk, Marika Ruberg, Mati Tõnismäe, Helju Hubel, Olev Krist, Ragni Koitmaa, Katrin Rannik, Pirjo Laanesaar, Anne-Liisi Mändmets, Vaido Padumäe, Jaanus Vihandi.

**Istungi päevakord:**

1. Mahemajanduse tervikprogrammis mahepindala eesmärgi ettepanek.
2. OSKA raporti tutvustus.
3. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ELi toiduahela riskianalüüsi läbipaistvuse ja jätkusuutlikkuse kohta – Eesti seisukohad.
4. Maaparandusseaduse muudatustest.
5. Veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramine.
6. Ebaausad kauplemistavad.

**1. Mahemajanduse tervikprogrammis mahepindala eesmärgi ettepanek** – ettekande tegi Marika Ruberg.

**Üldeesmärk: Aastaks 2021 on Eestis võimalik vähemalt 51% maismaal kasvatada või korjata mahetoodangut.**

I alaeesmärk: Aastaks 2021 on Eestis 250 000 ha mahepõllumajandusmaad (ca 25% Eesti

põllumajandusmaast).

II alaeesmärk: Aastal 2021 on Eestis 2 miljonit ha metsamaad (ca 46% Eesti maismaast), millelt on võimalik mahepõllumajandusliku korjealana registreerimise järel korjata mahesaadusi.

U. Kruuse: Kas mahetoetusele eraldatud RES vahendite kasutus ka järgmisel ja sellele järgnevatel aastatel on ikka kindel?

T. Tamm: Parlamendil on võimalik otsuseid aastati üle vaadata, kuid valitsus on omaltpoolt RES'i raames vastavad otsused langetanud.

R. Sõrmus: Millistest vahenditest täpselt tulevad mahetoetuse lisavahendid? Teiseks, kas oleks võimalik analüüsida mahepõllumajandusettevõtete finantssuutlikkust, kui me praegu oleme kohas, kus peaks eraldama vahendeid selle sektori arengusse?

T. Tamm: Rahaeraldised tulevad MAK vahenditest, mille kasutused on ettenähtud keskkonnasõbralikuks majandamiseks.

R. Sõrmus: Millise MAK rea pealt näiteks võeti käesoleval aastal 1,7 miljonit eurot?

M. Gorban: Keskkonnasõbraliku majandamise eelarve reall ja valdkondlike suurprojektide elluviimiseks mõeldud eelarvereall. Seirekomisjoniga on muudatusi arutatud, kuid nad on teataval määral muutunud ja saadetakse nüüd uuesti enne EIS'i saatmist seirekomisjoni listi.

K. Visnapuu: Kas 250 000 on toetusalune pind?

T. Kevvai: Eeldame toetatud pinna proportsiooni säilimist sarnaselt tänasele, mis tähendab, et suudame praeguses mahus toetusi säilitada 205 000 ha mahepõllule.

R. Rosenberg: Need pinna eesmärgid peaks ära siduma toodangu kasvuga, et toodang kasvaks proportsioonis mahepinnaga.

U. Kruuse: Valmistab muret, et ei ole eesmärgistatud toodanguga seotud eesmärke. Miks kasutatakse teadmussiirde vahendeid nende eesmärkide täitmiseks? Kas tõesti võetakse 5 miljonit suurprojektide reall, kas ei oleks võinud püüda neid vahendeid ikkagi töötlevasse tööstusse suunata?

T. Tamm: Mahetervikprogrammis on seatud ka toodanguga seotud eesmärgid.

M. Mikk: Oleme nõus 250 000 ha ehk 25% põllumajandusmaast eesmärgiks seadmisega. Looduslikest korjealadest – võiks olla konkreetne eesmärk ka looduslikele korjealadele, mitte ainult metsamaadel hetkeolukorra säilitamisele. Korjealadelt tuleb ju toodang. Ettepanek seada eesmärgiks, et 2 000 000 ha-st oleks 1 000 000 ha registreeritud korjeala.

T. Kevvai: Riigil ei ole häid hoobasid, et korjealade kasvu mõjutada. See sõltub konkreetsetelt ettevõtete enda initsiatiivist. Oleks tore, kui mahesektoril oleks endal strateegiline eesmärk selles osas, mis võiks korjealade pindala olla.

**2. OSKA raporti tutvustus** – ettekande tegid Karin Jõers-Türn, Siim Krusell.

T. Tamm: Aednikud õpivad selleks, et oma aeda korda teha.

K. Jöers-Türn: Sellist infot ei ole ja hetkel ei saa nii väita. Tuvastasime, et kutseõppeasutusest tulevad heade oskustega inimesed, samas ettevõtted otsivad lihttöölisi või kõrgetasemelisi spetsialiste.

V. Pak: Kommentaar aednike kutseõpe osas. Täna ongi trend täiskasvanute täiendõppel. Isiklik huvi, soov, sinna see rahvas kaob/suundub. Koolile on muidugi positiivne, et on õppureid.

U. Kruuse: Statistika, töötajate arv, viitasite, et on täistööajaga töötajad, mis see täpsemalt on?

S. Krusell: Uuringuga ei ole hõlmatud sektori kõik töötajad, st lihttöölised ja mitte erialase õppega, seega numbrite erinevused tulenevadki sellest.

U. Kruuse: Mis see perspektiiv tähendab? Mingis sektoris koolituse või õpetamise lõpetamine? Kas pigem on küsimus palgas, mida pakutatakse? Palk ei vasta tasemele? Mis on riigi roll? Kui palju peaks survestama kasvavatesse sektoritesse?

S. Krusell: Toiduainetööstuses on palgatase madal, tööjõu voolavus suur. Joogitootmises see nii ei ole. Toiduainetööstuses ei ole ka töötingimused noortele sobivad.

### **3. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus ELi toiduahela riskianalüüsi läbipaistvuse ja jätkusuutlikkuse kohta – Eesti seisukohad – ettekande tegi Piret Priisalu.**

Tutvustati Euroopa Komisjoni algatust, millega muudetakse üldiseid toidualaseid õigusnorme reguleerivat määrust EÜ 178/2002 eesmärgiga muuta toiduahela riskihindamise protsess läbipaistvamaks ja tagada selle kestlikkus.

Ettepaneku kohaselt peaks avalikkusel olema suurem ligipääs Euroopa Toiduohutusameti ohutushinnangutes kasutatavale infole. Samuti soovitakse eelnõuga tagada liikmesriikide senisest suurem panus EFSA juhtimisse ja teaduskomisjonide töösse.

Kinnitati, et ettevõtjatel on ka edaspidi võimalik ainele või protsessile loataotluse esitamisel määrata, millist infot tuleb käsitleda konfidentsiaalsena. Samuti tutvustati lühidalt Eesti seisukohti algatuse kohta.

U. Kruuse: Sooviks täpsustada, kas EFSA võtab riskihinnangute koostamisel arvesse ka ravimite ja keskkonnast tulenevaid ohte.

T. Kevvai: Võetakse.

S. Potisepp: Avaldame üldist toetust EFSA tööle ja sellele, et õigusnormid peavad põhinema teaduslikele andmetele ja analüüsile.

### **4. Maaparandusseaduse muudatustest – ettekande tegi Olev Krist.**

Seadus läheb 09.05. Riigikogus II lugemisele ja III lugemine on kavandatud 16.05. Seaduse jõustumise tähtpäev eelnõu kohaselt on 01.01.2019.

K. Piirimäe: Kas Eesti riigil on adekvaatne arusaam maaparandusest? Kuivendussüsteemid on ära reostanud meie rannikualad, märgalad ja metsad, kuid samas ka maaelu tahab elamist. Süsteemide rekonstrueerimine ja hooldus on kallis, turumajanduslikult ei tööta, äri käib alla. Ilma toetusteta hakkama ei saa, kuid kas see on majanduslikult mõistlik. Põllumajandusamet suudab oma ülesannetest täita ainult 10%. Peab targalt mõtlema, kuidas neid probleeme lahendada. Tuleb korrastatult ja mõistlikult maad loodusele tagasi anda. Alustada tuleks turvasmuldadest, kus metsad ja maad pole produktiivsed. Konkreetse eelnõu vastu ei ole, kuid

tõstatatud küsimus vajab laiemas ringis arutamist.

O. Krist: Kuivendatud põllumajandusmaid ongi vähemaks jäänud, mis on maade omanikustamise tõttu loomulik protsess. Kuivendatud põllumajandusmaid on vähenenud 25 aasta jooksul umbes 100 000 ha. Keskkonnainimestega teemegi koostööd. Keskkonnaministeerium on teinud muudatusettepanekuid maaparandusseaduse eelnõule ja meie oleme teinud praegu valitsusse minevale veeseaduse eelnõule. Maaparandussüsteem ise reostust ei tooda, seda teevad ikka maaomanikud. Maaparandussüsteem aitab heas korras olles omastada taimedel toitaineid ja vähendada nende jõudmist veekokku. Eesvoolude settest puhastamine vähendab ka saasteaineid veekogus. Kui rääkida konkreetset eelnõust, siis maaparandussüsteem peab vastama viiele nõudele, millest kaks on keskkonnanõuded:

- 1) eesvool peab olema võimalikult suure isepuhastusvõimega;
- 2) maaparandussüsteem peab minimeerima hajukoormuse leviku ohu.

T. Tamm: Arutelu läheb väga detailseks. Seadus läheb homme Riigikogus II lugemisele ja muudatusettepanekuid enam teha ei saa. Vajadusel võime nende spetsiifiliste küsimuste arutamiseks teine kord kokku saada.

## **5. Veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramine** – ettekande tegi Maarja Uibokand.

Tutvustati maaeluministri määruse eelnõud veise-, sea- ja lambarümpade kvaliteediklasside määramise täpsemate nõuete ja kvaliteediklasside määramiseks tunnustamise andmise korda. Eelnõuga tühistatakse kolm maaeluministri määrust, mille sätted koondatakse ühte maaeluministri määrusesse. Eelnõu viiakse kooskõlla komisjoni delegeeritud määrusega 2017/1182 ja komisjoni rakendusmäärusega 2017/1184 ning hakkab kehtima 11. juulist 2018. a. Eelnõuga vähendatakse veiserümpade kvaliteediklassidesse määramise kohustuslikku piirmäära lihakäitlemisettevõtetele. Kui praegu on kohustus määrata kvaliteediklassidesse toidukõlblikuks tunnustatud veiserümpad nendes lihakäitlemisettevõtetes, kus tapetakse aastas keskmiselt nädalas 75 kaheksa kuu vanust või vanemat veist, siis edaspidi on kvaliteediklassidesse määramise kohustus lihakäitlemisettevõtetes, kus tapetakse aastas keskmiselt nädalas 55 kaheksa kuu vanust või vanemat veist. Veiserümpade kvaliteediklasside määramisel säilitatakse võimalus määrata lihacus- ja rasvasusklassi alamklasse. Kui komisjoni määrusega kehtestatakse rümpade standardesitlusviisid, siis siseriikliku õigusaktiga sätestatakse searümpade esitlusviisile erand (rümbalt on eraldatud pea, esijalad ja saba). Eelnõuga täpsustatakse rümpade märgistamise nõudeid ning kvaliteediklassidesse määramise tunnustamise andmise korda.

K. Visnapuu: kas meil on ülevaade kuidas teistes EL liikmeriikides veiserümpade kvaliteediklasse määratakse, kas rümpade kvaliteediklasside määramisel on plaanis teiste EL liikmesriikidega ühiseid õppusi?

M. Uibokand: ülevaade teistes liikmesriikides kvaliteediklasside määramisest on Eestis olemas ja plaanis on korraldada ühist koolitust. Eesti kvaliteediklasside määramise koolitaja ja järelevalve tegija osaleb EL liikmesriikide ühistel õppustel ja liidu kontrollikomitee koosseisus teiste liikmesriikide rümpade kvaliteediklasside määramise kontrollimisel.

K. Visnapuu: millised on võimalused lambarümpade kvaliteediklasside määramiseks, kas piirmäär lihakäitlemisettevõtetele ei ole liiga kõrge?

M. Uibokand: praegu ei ole plaanis lambarümpade kohustuslikku kvaliteediklasside määramise piirmäära alandada, kuid vabatahtlikuna saavad kvaliteediklasside määramist rakendada kõik lihakäitlemisettevõtted olenemata tapamahust.

R. Sõrmus: kas loomakasvataja saab oma looma kohta kvaliteediklassidesse määramise info kätte?

M Uibokand: kvaliteediklasside määramise info saab lihakäitlemisettevõttesse looma tapmiseks toonud ettevõtja.

K. Visnapuu: kvaliteediklasside määramise info on loomapidajale väga oluline, seda just jõudluskontrollis osalevates karjades. Peaks loodama võimalus rümba kvaliteediklassi määramise andmete sidumiseks looma jõudluskontrolli andmetega.

## **6. Ebaausad kauplemistavad – ettekande tegi Meeli Lindsaar.**

S. Potisepp: Pooldame ELi ülest ühtset lähenemist ning meil on lisaks juba esitatutele järgmised ettepanekud:

- Laiendada direktiivi kohaldamisala selliselt, et direktiiv laieneks kõigile osapooltele sõltumata nende suuruselt. Põhjendusena tõi välja EKI uuringu, millest selgus, et ebaausate kauplemisvõtetega on kokku puutunud 79% mitte VKEst ettevõtjaid ning 50% VKEst ettevõtjaid, st suurteil ettevõtetel probleem suurem;
- Kiiresti riknevate toiduainete mõiste asemel kasutada mõistet, mis on seotud toote säilivusaja ja käibekiirusega. Põhjendusena tõi välja Toiduliidu poolt läbi viidud uuringu, millest selgus, et ebaausate kauplemisvõtete probleem ei esine ainult kiiresti riknevate toiduainete puhul.
- Lisada keelatud kauplemisvõtete nimekirja leppetrahvide teema. Kuigi nõus, et leppetrahvidel on distsiplinaarne mõju, leiame, et arvutamise alus ei ole piisavalt põhjendatud ning ei arvesta tegelikku kahju. Direktiiv annab selleks LR-le võimaluse täiendusteks.

Lisaks ei toeta uue järelevalveasutuse loomist, kuid toetame konkurentsiametile lisaülesandena järelevalve lisamist ning ei usu, et konfidentsiaalsust oleks võimalik Eesti väiksust silmas pidades tagada. Direktiivi üle võtmisel tuleb olla mõistlik ning arvestada Toiduliidu, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ning Kaupmeeste Liidu koostöös valminud heade tavade kokkuleppega.

M. Udras: Eesti Kaubandus-Tööstuskoja esindajana tutvustan lühidalt heade tavade kokkulepet. Direktiivi ettepanekus on käsitletud oluliselt vähem tavasid, samas kõik direktiivis käsitletud tavad on ka heade tavade kokkuleppesse sisse kirjutatud. Direktiivi miinusena toome välja ebavõrdsust ning toetame rakendusala laiendamist selliselt, et direktiivis sätestatu kehtiks võrdselt mõlemale osapooltele. Sarnaselt Toiduliidule leiame, et kiiresti riknevate toiduainete mõiste on puudulik, ei toeta järelevalve asutuse loomist ning kahtleme konfidentsiaalsuse tagamise võimalikkuses. Ilma konfidentsiaalsuse tagamiseta ei ole mõtet ka järelevalveasutust luua. Kommentaarina mõjuhinnaangule saame välja tuua, et direktiivi eesmärk suurendada põllumajandustootjate sissetulekuid tähendab, et kellegi teise sissetulekud peaksid vähenema või tarbijate kulud suurenema. Oleme muuhulgas mures, et direktiiv tõstab oluliselt halduskoormust ning läheb vastuollu bürokraatia vähendamise põhimõtetega.

N. Peil: Kaupmeeste Liidu esindajana koos Rimi Eesti tegevjuhi Vaido Padumäe ja Coop Eesti tegevjuhi Jaanus Vihandiga ei poolda direktiivi rakendusala laiendamist, kuna meie hinnangul on kaubandus ning tööstus läbirääkimistel võrdsed partnerid, kelle suhete reguleerimisel piisab heade tavade kokkuleppest. Meie hinnangul ei tõsta direktiivis sätestatu rakendamine tarneahela efektiivsust. Lisaks on tööstuse kasumimarginaal võrreldes jaekaubandusega kõrgem, mistõttu tulude ümberjaotamisega suureneb selle osapoolte kasumlikkus veelgi. Meie hinnangul võib direktiivi rakendamisel tekkida oht, et suuri ülemaailmseid tootjaid hakatakse kaitsma Eesti väikeste kauplejate eest, kuna rahvusvahelisi suurtootjaid esindavad Eestis sageli

väikesed vahendajad. Müügiarenduse ning logistikakulude keelustamine võib Kaupmeeste Liidu hinnangul kahjustada aga hoopis tootjat ennast, kuna kaubandusketil on väljaarenenud turustuskanalid, mille hoidmisesse investeeritakse suuri summasid. Väiketootja jaoks on odavam maksta väike protsent jaekauplejale kui iseseisvalt müügiarendusse investeerida.

Kaupmeeste Liit toetab kuni 30 päevase maksetähtaja kehtestamist tingimusel, et see seotakse toote säilivusajaga. Rõhutame, et juhul, kui tootja on valmis lubama pikemat maksetähtaega, ei tohiks seda seadusega piirata. Ei nõustu direktiivi punktiga, mis keelustab ühepoolselt ja tagasiulatuvalt muuta tarnelepingu tingimusi ning näiteks olukorras, kui kauplus suletakse või läheb remonti, mistõttu tarded sellesse kauplusesse lõpetatakse või peatatakse. Sellisel juhul ei ole jaekauplejal mõistlik sadade tarnijatega läbirääkida, vaid teha ühepoolne lepingutingimuse muudatus.

J. Vihandi: Meie hinnangul on teatud liikmesriikides taoline seadus moonutanud konkurentsi, seega tuleb jaekaubanduse reguleerimisel olla ettevaatlik ning vältida üle reguleerimist.

V. Padumäe: Meie arvates on väide, et turg on tasakaalust väljas, liialdatud.

R. Sõrmus: Toetame eelnõud ning rõhutame vajadust direktiiv üle võtta nii kiiresti kui võimalik. Ettepanek rakendusala laiendada selliselt, et see kehtiks igas suuruses ettevõtetele. Kuigi olulisemad ebaausad kaubandustavad on direktiivis nimetatud, on puudu näiteks tarnija kohustus hüvitada laost müügipunkti tarnimise kulud, mis on näide sellest, kuidas äriariske nõrgema positsiooniga osapooltele üle kantakse. Rõhutame hirmufaktori probleemi tõsidust ning toetame järelevalve asutusele volituste andmist. Direktiivi näol on tegemist miinimumnõuetega, mis ei takista liikmesriigil kehtestada täiendavaid nõudeid. Eesti koos Läti ja Leeduga on üks Baltikumi turg ning kui Lätis ja Leedus on ebaausaid kaubandustavasid reguleeritud, kuid Eestis mitte, loob see turul Eesti põllumajandustootja jaoks ebavõrdse olukorra.

Kommentaarina jaekaubanduse esindaja seisukohale, rõhutame, et direktiivi eesmärk on tagada turul, kus tootjad on jaekaubandusega võrreldes nõrgema turupositsiooniga, õiglus. Kasumimarginaale kommenteerides tõstata küsimus, kust on jaekaubandusel tekkinud võimekus kaubanduspinda juurde ehitada. Lisaks avaldame lootust, et ettevõtted liituvad heade tavade kokkuleppega ning et lepingud hakkaksid kokkuleppele vastama.

U. Kruuse: Toetame direktiivi rakendusala laiendamist selliselt, et see kehtiks mõlemale osapooltele. Osapooltele kehtib lepinguvabadus ning kedagi lepingut sõlmima sundida ei saa. Kahtleme, et kontrollimehhanism toimiks ning on mitmeid probleeme, mis direktiivi rakendamisega võivad kaasneda. Kui eesmärk on põllumajandustootjate sissetulekute suurendamine, kas see direktiiv täidab seda eesmärki.

V. Pak: Arvame, et Eesti turu väiksuse tõttu peavad tootjad oluliselt rohkem vaeva nägema ning raha kulutama, et atraktiivsed olla. Võrreldes näiteks Soomega hindame Eesti tootjate olukorda paremaks, kuna kaubandus sellisel kujul nagu ta Eestis on, võimaldab tootjal oma tooteid jaekaubanduses müüa.

R. Rosenberg: Jaekaubanduse suur kulukoht on kaubanduspinna rent. Eestis on suhteliselt palju kaubanduspinda ühe elaniku kohta. Samal ajal on töötleva tööstuse efektiivsus poole väiksem EL keskmisest. Kuna töötleva tööstuse konkurentsivõime on madal, siis kaubanduse surve töötlevale tööstusele kantakse edasi põllumajandustootjatele. Eesti põllumajandustootjate otsetoetused on ELi keskmisest madalamad ja kuna kogu surve langeb põllumajandustootjatele, tekib tulude ebaõiglane jaotus ning tulused tuleks ahelas ümber

jaotada.

M. Lindsaar: Tarnija mõiste direktiivis ei piirdu ainult põllumajandustootjaga, vaid hõlmab kõiki ettevõtteid, kes toitu müüvad, kaasa arvatud vahendajad ja hulgimüüjad. Nõustun ettepanekutega, et kiiresti riknev toit mõistena oleks sobilikum siduda lühikese säilivustähtajaga. Direktiivi näol on tegemist miinimumnõuetega, mis tuleb seadusesse kirjutada ning liikmesriigil on vabadus keelatud kauplemisvõtete loetelu vastavalt soovile ja vajadusele oma äranägemise järgi täiendada. Pädeva asutuse määramisel vaadatakse üle olemasolevate asutuste pädevusalad ning vajadusel leitakse vahendid olukorraga tegelemiseks. Direktiiv ei ole ainult jaekaubanduse suunitlusega, vaid reguleerib samamoodi nii tootja ja töötaja kui ka näiteks töötaja ja vahendajate suhteid.

T. Tamm: Ebaausatest kauplemistavade tuleneva kahju suurus põllumajandustootjatele on aastas 10,9 mlrd eurot, toidutööstustel 4,4 mlrd eurot. Direktiivi eesmärk on tagada õiglus ning oma majandustegevuse korrigeerimine lähtuvalt turuolukorrast mitte sundida nõrgema turupositsiooniga osapoolt oma sissetulekust loobuma. Tunnustan heade tavade kokkuleppe koostajaid, kuid rõhutan, et ka direktiiv võetakse Eesti õigusesse üle ning kõik peavad seda järgima hakkama. Palun liitudel teha pressiteade heade tavade kokkuleppe allkirjastamisest ning saata oma kirjalikud ettepanekud direktiivi sisu kohta.

(allkirjastatud digitaalselt)

Tarmo Tamm

Nõukogu esimees

(allkirjastatud digitaalselt)

Martin Kukk

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)

Külli Kaare

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)

Piret Priisalu

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)

Helju Hubel

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)

Liina Jürgenson

Protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaie Laaneväli

Protokollija